

ΣΙΦΝΕΪΚΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Θεοδόσιος Σπεράντζας

Ο Θεοδόσιος Σπεράντζας του Κωνσταντίνου, γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη τον Ιούλιο του 1888 και πέθανε το 1979 στην Αθήνα. Ήταν εκπαιδευτικός, συγγραφέας, εκδότης εφημερίδας και μέγας Λογοθέτης της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Οι γονείς του είχαν καταγωγή από τη Σίφνο. Τον έστειλαν να φοιτήσει στο Δημοτικό Σχολείο της Σίφνου και αφού τελείωσε το Γυμνάσιο, σπούδασε στην Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών έως το 1909.

Ο ίδιος ανέλαβε σημαντικές θέσεις σε ποικίλους φορείς και διώχθηκε πολλές φορές. Φυλακίστηκε επί της δικτατορίας του Παγκάλου κι εφημερίδα του έκλεισε. Απολύθηκε από τη θέση του Επιτρόπου Οργανισμού Διοικήσεως Εκκλησιαστικής Περιουσίας από τη δικτατορία του Μεταξά. Κατά τη διάρκεια των Δεκεμβριανών το 1944 ο ίδιος συνελήφθη και η σύζυγός του δολοφονήθηκε.

Το 1979, ο Θ. Σπεράντζας ίδρυσε το «Σιφναϊκό Πνευματικό Ίδρυμα Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος - Μονγκού». Στόχος του ήταν τόσο η προστασία του Μοναστηριού και άλλων εκκλησιών της Σίφνου όσο και η χορήγηση υποτροφιών σε αριστούχους Σιφνιούς.

Το 1949 εξέδωσε την ποιητική συλλογή «Η Σίφνος μας». Πολλές μελέτες του επίσης αναφέρονται στο νησί όπως: «Η Παναγία η Χρυσοπηγή της Σίφνου», «Ο παπα-Σταμάτης της Βρύσης», «Νικόλαος Χρυσόγελος», «Αντώνιος Δεκαβαλλάς» κ.α.

Σιφνιώτικο πανηγύρι

Η Παναγιά τα Μάγκανα -
μεγάλη της η Χάρη!-
σημαίνει διπλοκάμπανα.
Ζεστή πνοή φυσά παντού
και ξεσηκώνει του νησιού
τον κόσμο στο ποδάρι.

Ο φούρνος του Φρασέ τ' Αντού
- στο δώμα του γομαριαστά
Στοιβες θωρείς τ' απόκλαδα –
άναψε μεσοβδόμαδα
και ροδοψήνει ζυμωτά.

Και λένε κάτω στο Σταυρί,
ο Γιώργης του Καλάρη
πως έσφαξε το δίχρονο
του Τριαντά ταυρί
χάρα στον που θα πάρει!

Στων δρόμων τα πλατώματα
παιδιά μελισσολόι
πηδούνε τον ακάβαλο,
παίζουνε την πλακόπιτα
σειρά και κομπολόι.

Και κάθε μια νοικοκυρά,
σαν να 'χει γάμο και χαρά,
μ' ένα φακίολι κάτασπρο
δετό στην κεφαλή της,
αρμολογά τις πλάκες της
ταιριάζει την αυλή της
κι αλείφει με φινακολιά
ως και του δρόμου τα σκαλιά.

γιατί –μεγάλ' η Χάρη της
και δόξα στ' όνομά της!
Θε να περάσ' η Παναγιά...

Στις τρεις τ' απομεσήμερο
στρωτό γοργό πασίχαρο-
νησιώτικο στολίδι-
σαν κάψαλος επύρωσε
το διπλοκαμπανίδι.

Εφέτος ο πανηγυράς
δεν έλαχε σαν άλλότες
φτωχός και ανεμοδείρης·
άνθρωπος είναι τη σειράς
και πρωτονοικοκύρης.

Γι' αυτό θωρείς συφάμελα
Καταβατή και Αξάμπελα,
κι όλος ο κλήρος να περνά
με τα' άμφια τα γιορτινά
σε μπόγο παραμάσχαλα.
.....

Σε λίγο στου πανηγυρά
δεν έπεφτε σουσάμι·
στις κάμαρες ολόγυρα,
στη σάλα και στ' αυλόθυρα
δεν ήμπορούσε πατουλιά
και μέρμηγκας να κάμει.

Και τα παλικαρόπουλα,
ντυμένα με σχολιάτικα,
ερίχνανε δολώματα
στις νιές που, χαμηλόθώρες,
έκανανε καμώματα.

Έκαιε μοσχολίβανο·
σε κάνιστρο πλατύγυρο
κρουστό και ροδοστόλιστο
ευώδιαζε τ' αντίδωρο·
λαμπάδες χεροκάμωτες
με καθαρό κερί,
έκανανε το κόνισμα
να λάμπει σαν φλουρί.

Κι η Χάρη της εσκόρπιζε
πονόψυχο χαμόγελο,
του Γαβριήλ θυμούμενη
το κρίνο το μοσχόβολο.
.....

Πάσα στιγμὴν αὐγάτιζεν
ἡ σύσμιχτη βουή.
Μα ξαφνικὰ κάποια φωνή
σαν ἀστραπή πετιέται:

«Σηκώνουνε τὴν Παναγιά!..»
καὶ λες μαχαίρι νὰ ἔτανε
δεν ἀγρικὰς πνοή.
Το πλῆθος με θεόφοβη
καρδιά σταυροκοπιέται
καὶ σαν κλειστός ἀπάνεμος
γιαλὸς καταλαγιά.

Στο δρόμο τα παιδόπουλα,
ντυμένα σαν διακόπουλα
με κατάσπρα στιχάρια,
επιάσανε σαν γερανοὶ
διπλὴν ολόχαρη γραμμή.

Κι ἐγέμισε το τρίστρατο
με θυμιατὰ καὶ λάβαρα
παπάδες, εξαφτέρουγα
σταυρούς καὶ σταυροφάναρα!
Σημαίνουν τώρα πιο γοργά,
βαριά τα διπλοκάμπανα:
τὴν Παναγιά ξεπροβοδοῦν
που φεύγει γιὰ τα Μάγκανα.
.....

Καλότυχος που του ἔλαχε
νὰ δει καὶ νὰ χαρεῖ
το θεῖο πανηγύρι!
Κάθε πεζούλα καὶ βωμὸς
που καίει θυμιατήρι·
σε κάθε πόρτα καὶ σκαλί,
κι ἓνα μελίθωρο κερί!
Παράδεισο φαντάζουνε
τῆς Γῆς τα ταπεινά·
ἀρπες ἀγγέλων καὶ φτερά
γιομίζουν τα στενά!
Κι ὅλο, νησί μου κάτασπρο,
μοσχοβολὰς ἀγιότη
ὅταν ὁ κόσμος ταπεινά
τὴ Θεοτόκο προσκυνά
που χλιοδόξαστη περνά
καὶ πάει στο ναὸ τῆς!
.....

Ἡ Παναγία τα Μάγκανα –
μεγάλῃ τῆς ἡ Χάρη!-
σημαίνει διπλοκάμπανα...

Το ποίημα ἀναφέρεται στὴν προετοιμασία τοῦ Σιφνέικου πανηγυριοῦ καὶ συγκεκριμένα στὴ Παναγία τα Μάγκανα καὶ στὸν τρόπο που διασκεδάζουν οἱ ἄνθρωποι που βρίσκονται σ' αὐτό. Ἀναφέρει πὼς ὅλο το νησί συμμετέχει στὶς προετοιμασίες τοῦ πανηγυριοῦ. Θεωρεῖται μεγάλη γιορτή, σημαντικό γεγονός γιὰ το νησί καὶ μεγάλη τιμὴ γιὰ τον πανηγυρὰ που το ἀναλαμβάνει κάθε χρόνο. Ἡ παρουσία ὅλων εἶναι σίγουρη. Ἐντύπωση μας κάνει ἡ ὁμορφὴ περιγραφή τῶν διαδικασιῶν τῆς προετοιμασίας τοῦ πανηγυριοῦ.

Σήμερα τα πανηγύρια κρατάνε ακόμα τον παραδοσιακό τους χαρακτήρα. Ο πανηγυράς αναλαμβάνει όλα τα έξοδα συντήρησης της εκκλησίας και φροντίζει να υπάρχουν οι 5 άρτοι (το αντίδωρο στην τοπική διάλεκτο), λάδι και κρασί για την αρτοκλασία του Εσπερινού της γιορτής. Φροντίζει επίσης την παρασκευή είτε γεύματος είτε κερασμάτων για όλους τους παρευρισκομένους. Συχνά ο πανηγυράς καλεί μουσικούς, συνήθως έναν βιολιτζή κι έναν λαουτιέρη (τακίμι) για να παίξουν μετά την γιορτινή ακολουθία. Ο πανηγυράς κρατά την εικόνα που γιορτάζει στο σπίτι του για ένα χρόνο μέχρι την ημέρα της γιορτής. Κατόπιν παίρνει την εικόνα ο επόμενος πανηγυράς.

Σε σχέση με το παρελθόν υπάρχουν όμως κάποιες διαφορές. Στην προετοιμασία των πανηγυριών συμμετέχουν μόνο οι επίτροποι - πανηγυράδες της κάθε Εκκλησίας κι όχι όλο το νησί όπως φαίνεται στο ποίημα. Στα πανηγύρια δε συνηθίζεται επίσης να πηγαίνει όλος ο κόσμος του νησιού. Επιπλέον οι νέοι και οι νέες δεν περιμένουν τα πανηγύρια για να διασκεδάσουν και να φλερτάρουν, καθώς έχουν πολλές επιλογές διασκέδασης και εξόδων.

Βιβλιογραφία:

Ν. Σταφυλοπάτης, *Ανθολογία Σιφνίων ποιητών 1801-1984*, Αθήνα 1984

<https://rb.gy/4t5udq> (wikipedia)

<https://www.facebook.com/sifnaikanea/posts/pfbid0cS8VgG25hita2SWR9SXfp4nnWgXA6U4qyXHvSTbQZegNTyk7xRWNZcYS7KabJo5jI>

<https://www.athensvoice.gr/life/taxidia/488213/monastiri-toy-mongkoy-kai-ohi-toy-moygkoy-tis-sifnoy/>

<https://archive.istorima.org/interviews/EL-22537#segment-2>

Εργασία των μαθητών του Γ2 Γυμνασίου Σίφνου «Νικόλαος Προμπονάς»:

Σίμος Λουμίδης, Γιάννης Ξανθάκης

Επιμέλεια κειμένου: Κωνσταντινίδου Γαρυφαλλιά

Νοέμβριος 2023